

Проф. др Милорад Рочкомановић

ОДНОСИ СТАЊА И СПОСОБНОСТИ
ФИЗИЧКИХ И ПРАВНИХ ЛИЦА У
МЕЂУНАРОДНОМ ПРИВАТНОМ ПРАВУ
ФРАНЦУСКЕ И ЕНГЛЕСКЕ

UDK 341.948/.95(44+410)

Рецензент: Проф. др Мирса Мијачић

Сажетак

*Предмет овог прегледног чланка је сте питање меродавног права за статусна питања физичких и правних лица у међународном приватном праву Француске и Енглеске као земаљама које, иако припадају кругу развијених земаља Европске уније, ипак показују значајне разлике у том домену. Оне су видљиве како у дефиницању самог појма "лични статут" и схватању његовог домашаја примене, тако и у погледу спремности њихових судова да упркос прокламованом олакшаном поступку признања страних статусних одлука (признање *de plano*), уистину то и потврде у пракси. Аутор је настојао да приказом једног броја релевантних судских одлука у обе земље поцрта сличности и разлике у том погледу.*

Кључне речи: лични статус и способност, физичка и правна лица, мердавно право, надлежан суд, признање страних статусних одлука.

Проф. др Милорад Рочкомановић¹

ОДНОСИ СТАЊА И СПОСОБНОСТИ ФИЗИЧКИХ И ПРАВНИХ ЛИЦА У МЕЂУНАРОДНОМ ПРИВАТНОМ ПРАВУ ФРАНЦУСКЕ И ЕНГЛЕСКЕ

1. Уводне напомене

1. Односи стања и способности физичких и правних лица, врло често називани њиховим статусним односима, чине релативно бројне, али свакако тесно повезане односе и својства ових правних субјеката. Они су, заправо, њихов неизбежан пратилац и трају онолико колико траје и њихово физичко односно правно постојање. Неки од њих представљају њихове природне атрибуте, као што су: презиме физичког лица, његово пребивалиште и држављанство, те национална припадност и седиште правног лица. Други се тичу њихове подобности да предузимају најразличитије правне радње и акте у циљу задобијања, остваривања и правне заштите њихових приватних права и обавеза (н. пример, правна и пословна способност физичког лица, право на обављање трговинске делатности или ког другог, по правилу, лукративног пословања страног правног лица на домаћој територији). И најзад, то су и правни односи који настају у вези са смрћу или нестанком физичког лица, када долази до отварања наслеђа над његовом имовином или ликвидирања његових права и обавеза преузетих за време живота правним пословима *inter vivos*. Када је реч о правним лицима и престанку њиховог правног субјективитета, поставља се проблем одређивања меродавног права за ликвидацију, стечај или национализацију истих односно њихове имовине.

2. Но, без обзира на предњу констатацију о њиховој органској вези, у тој симбиози, мислимо да примат треба дати правној односно пословној способности ових правних субјеката, јер је то услов свих услова за предузимање најразноврснијих правних аката грађанског стања, као што су: склапање

---

¹ Редовни професор Правног факултета у Нишу.

брака, усвојење, заснивање односа старатељства или предузимање правних послова неимовинског и имовинског карактера.

3. Циљ овог чланка био је да, полазећи претежно од решења судске праксе ове две државе, укажемо на њихова основна опредељења, као и на постојеће разлике у гледању на неке проблеме у овој материји односа међународног приватног права. На тај начин, мислимо, научна и стручна јавност могли би доћи до корисних сазнања о једном питању које је, чини нам се, код нас иначе прилично маргинализовано односно недовољно проучено.

4. Наша излагања овог проблема концентрисаћемо најпре на основна колизиона решења у материји правне способности, као и разних видова пословне способности ових субјеката у поменутиим државама. У другом делу расмотрићемо да ли постоје и која су одступања од решења која налажу колизионе нормe *lex fori*. И најзад, осврнућемо се укратко и на могућност признања иностраних судских одлука у овој материји у обема државама.

I. Колизионе нормe које се тичу статуса и способности физичких и правних лица

1. Када говоримо о питању надлежног закона за правну и пословну способност *физичких лица* као претпоставки за остваривање (уживање и правну заштиту) приватних права и обавеза, морамо да подсетимо да је генерално прихваћен став о томе да се оно регулише личним статутом (законом) лица. У Француској то је његов национални закон, док је у међународном приватном праву Енглеске учињено разликовање између способности у области неимовинских односа и, сходно томе, установљена надлежност закона пребивалишта, док је у вези са истом код имовинских послова прописана надлежност закона државе у којој су они предузети (*lex loci actus*).

Исто правило важи и за оцену његове способности да самосталним актима (изјавом воље) стиче приватна права и обавезе и ван територије државе чију националну припадност има односно у којој је његов домицил (тзв. пословна способност).

2. Овај принцип примењив је и код оцене ништавости таквих правних аката или рокова за подизање тужбе за поништај истих у случају неспособности сходно личном статусу физичког лица. То правило у међународном приватном праву Француске протеже се и на питање оцене способности удате жене

за самостално вођење домаћинства, обављање професије без претходног пристанка супруга, као и на њено право да стави хипотеку на његову имовину, али само под условом да су они истог држављанства. У противном, примениће се њихов *lex domicilii communi* као закон који важи за лична дејства брака.

Тај став подржан је и од судске праксе ове земље (нпр., случај *Patinou*, Civ. 15.05.1963, Clunet, 1963, p. 996) када је Касациони суд Француске закључио да санкција услед неспособности, а посебно застарелост тужбе за поништај једног акта, заједно са неспособношћу, чини неразлучиво јединство подвргнуто истом закону. Промена држављанства лица након предузимања таквог једног акта остаје без утицаја на његову пословну неспособност.

Лични статут меродаван је и приликом одређивања круга лица која су овлашћена да захтевају поништај једног таквог правног акта (Trib. Troyes, 09.11.1966, Rev. crit; 1967, p. 530 и Paris, 02.12.1966, Rev. crit; 1967 p. 530).

3. Надлежност закона домицила физичког лица у међународном приватном праву Енлеске важи, по правилу, за оцену пословне способности истог код тзв. неимовинских правних послова (н. пример, способност за закључење брака). Један од првих случајева у којем је дошло до потврде овог правила био је случај *Sottomayor v. De Barros* из 1887.године. У случају склапања уговора трговинског права, међутим, био је примењен принцип *lex loci actus*. Међутим, према неким изворима,² постоји јака тенденција да се то питање подвргне закону који важи за сам уговор (*proper law of the contract*). Разлог за то тражи се у захтевима савремених трговинских односа. У том смислу биле су и неке одлуке енглеских судова (н. пример, *Charrou v. Montree Trust Co.*, 1958). Лични статут меродаван је и за оцену способности за прављење поклона у случају смрти (*Graverson*) Међутим, када се ради о меничној способности, без изузетка, важи правило *lex loci actus*. Овај закон је уједно и *proper law* за меницу.

4. Питање да ли брак малолетног лица доводи до његове еманципације решава се у обе државе применом личног закона сваког од вереника, тј. на плану способности, а не на терену личних дејстава брака. Иначе, способност

² Н. Р. Glenn: *La capacité de la personne en droit international privé française et anglais*, Paris, Dalloz, 1975, стр. 156, 157, 159. Ово је уједно и решење француског права у мери у којој примена закона издавања менице води опстанку тако предузете обавезе. Отуд, примена овог правила не може довести до валидирања обавезе по меници ако је њен издавалац био пословно неспособан по свом личном статусу (*lex nationalis*).

за закључење брака у праву Француске решава се применом националног закона сваког од вереника (н.пример, *Patinou*, 1963, као и *Civ.*, 16.7.1971, *Rev. critique de droit int. privé*, 1972, р. 612). У праву Енглеске, пак, на ово питање примењује се *lex loci celebrationis*, а не лични статут вереника. (Glenn, исто, стр. 225).

Код случајева тзв. природне неспособности, као што су, рецимо, мане воље или душевна болест лица које ступа у брак или предузима неки други правни посао, став међународног приватног права Француске јесте да се то питање регулише применом закона који је меродаван за сам уговор, при чему се упориште за ово решење налази у чл. 3 т. 3 француског грађанског законика. Доктрина у том погледу указује на сталност душевне болести у односу на мане воље, што налаже да и правна заштита која је прописана буде стална.

5. Питање оснивања, седишта, имена, специјалне способности правног лица, његове имовине, управљања и престанка истог, подводе се под појам статуса и способности правног лица. Она су регулисана у Француској законом његовог стварног седишта, а у праву Енглеске законом који важи у држави његовог оснивања (регистрације). Принципијелно опредељење за лични статут правног лица, међутим, трпи значајан изузетак када су у питању конкретни облици испољавања његовог правног субјективитета у виду начина односно облика пословања у домаћој држави.

Руковођене опрезом од превелике економске моћи страних компанија, једна и друга земља за такве случајеве прописују надлежност властитог права (*lex fori*). Ти специјални материјални прописи, ипак, имају превасходно заштитно дејство и не могу да доведу до признавања пословне способности страном правном лицу уколико је оно није имало према свом личном закону.

6. Тако је, рецимо, још далеке 1854. прихваћен став Државног савета Француске по којем је свако страно правано лице које у Француској треба да наследи непокретност односно добило је поклон или легат (без обзира на њихову вредност), у обавези да за то тражи и добије дозволу француске владе.

И у међународном приватном праву Енглеске страно правно лице не може стећи непокретну имовину ако не испуни услове из локалног права (*lex rei sitae*). То је потврђено и у случају *Att. Gen. v. Parson*, 1956. године. Француско право и у том погледу поступа строжије, будући да чак стицање покретности од страног правног лица подвргава условима из домаћег права (*Trib. Seine*, 14.11.1936.).

7. Став о томе да постоји принципијелна надлежност личног статута правног лица за укупност његовог статуса, уз неке изузетке, потврђена је и на примеру престанка његовог правног субјективитета актом национализације.³ У Француском праву индиректно, а у пракси енглеског правосуђа непосредно, дошло је до примене тзв. Act of State теорија. Суштину исте чини признавање правних ефеката страних национализација у односу на имовину правног лица која се у датом тренутку налази у домаћој држави. С обзиром да су такви акти манифестација суверенитета државе која их предузима, то су се домаћи судови оглашавали ненадлежним за оцену њихове недопустивости и, нарочито, саобразности страних прописа о томе са поимањем садржине домаћег јавног поретка.

8. Упркос извесним доктринарним мишљењима против (Francescakis)⁴, француски судови сматрали су да је битно да је национализација у иностранству била извршена уз претходно утврђену правичну накнаду, као и да у основи није била мотивисана разлозима политичке или расне природе. Чињеница да су у осталим случајевима судови користили јавни поредак против таквих аката страних држава једино ако су њима била угрожена права или интереси француских правних субјеката, сведочи о тзв. ублаженом дејству јавног поретка у чијој се подлози у ствари налази поменута теорија Act of State⁵.

Одбијање изјашњавања о легалности страних национализација дошло је до изражаја и у случају *Tallagrand*, 29.11.1968., када је француски суд одбио да у међународном уговору, који је гарантовао приватну својину, види непосредан извор права према држави национализатору.

9. Енглески судови, доследно примењујући раније поменуту доктрину, нису користили институт јавног поретка против национализација извршених у иностранству. Изгледа да је пут за такву праксу био трасиран још 1929. у случају *Luther*.⁶

³ Интересантно је да француски судови лице у стечају не сматрају пословно неспособним, јер оно и даље може да обавља трговачку делатност и, само је привремено лишено имовине. (Battifol).

⁴ Boulanger: Les nationalisations en droit international privé comparé, p. 135.

⁵ Нпр. Суд Париза у одлуци од 19.03.1965. у случају *Banque Ottomane*, 19.03.1965.

⁶ У питању је била национализација извршена од Царске Русије којом су, поред осталих, била погођена и нека енглеска предузећа. Упркос навођења тужиоца (енглеско правно лице) да је на делу била обична пљачка, Апелациони суд Француске конста-

Судови у обе државе, међутим, нису били расположени да удовоље захтевима бивших власника национализоване имовине која је у моменту национализације била на домаћој територији. На такву праксу није утицала ни околност да су те (покретне) ствари биле третиране као припадак национализованих предузећа. Једнако се поступало и у односу на потраживања која су они имали према држави национализатору. Међутим, када се радило о покретним добрима која су након извршене национализације изашла изван територије државе национализатора, захтеву за њен повраћај супротстављао се интерес државе у којој се она актуелно нашла. Због тога су национални судови давали примат у примени локалном праву, подводећи ова добра под појам изгубљених или украдених ствари. Код таквог стања ствари њихов стичалац је требало да буде савестан да би се успешно одбранио од захтева за њихову предају бившем власнику. Притом важила је претпоставка о његовој савесности уколико се радило о генеричним стварима (Boulanger, исто, стр. 135).

10. Како год да се оваква пракса правда, чињеница је да придржавање поменуте теорије не само да води слабљењу улоге јавног поретка *lex fori*, већ индиректно говори о томе да је питање национализације правног лица односно њени правни и економски ефекти, остало у домену надлежности његовог личног статута. У прилог томе и чињеница да су одбијани захтеви бивших власника национализованих предузећа према имовини правних лица државе национализатора уколико се она нашла у домаћој држави⁷.

II. Одступање од правила о надлежности *lex personalis*

1. Прихватање надлежности личног статута физичког и правног лица за односе стања и способности, међутим, не искључује могућност да се, у зависности од околности објективне или субјективне природе, ипак одступи од њега.

Ситуације у којим до тога може доћи могу бити произведене непоклапањем тачака везивања у домаћој и страном колизиционој норми (*renvoi*) или бити резултат садржинске инкопатибилности прописа личног статута ових лица и оних принципа који за домаћу државу имају значај императивних вредности, тако да би их доследна примена колизиционе норме домаћег закона могла угрозити (јавни поредак у смислу међународног приватног права). Може се,

---

товао је да у име *comity* треба признати њене ефекте, јер је она израз политике једне државе коју ова спроводи у складу са њеним врховним интересима.

⁷ Boulanger, исто, стр. 239.

такође, догодити да се надлежност *lex fori* наметне независно од примене домаће колизионе нормe и од тога каква су решења страних прописа у овој материји (тзв. закони непосредне или нужне примене).

Одступање од редовно надлежног страног личног статута може бити исхођено и актима актера неког паравног односа. У њиховој позадини стоји настојање ових да због повољнијег правног резултата "скрену" са уобичајеног пута на који упућује домаћа колизиона норма. Ова појава, у међународном приватном праву позната као изигравање закона (*fraus legis*), нема обележја противправног дела и није кажњива. Једина санкција утврђеног изигравања закона, међутим, огледа се у одбијању да се признају резултати који су исхођени таквим заобилажењем домаће колизионе нормe или, у крајњој линији, домаћег материјалног права.

2. Најзад, има случајева који због нарочитог значаја одређених питања и односа за домаћу државу, уопште не захтевају ангажовање домаће колизионе нормe. То доводи до непосредне примене *lex fori* као да се не ради о односу са обележјем иностраности. Закони нужне примене, о којима је овде реч, по правилу, налазе се у императивним прописима домаћег права и не морају нужно потицати из сфере приватног права. Шта више, у највећем броју случајева, они извиру из административног, кривичног или фискалног права и, по правилу, нису ни означени од законодавца као такви. Уместо тога, поред општих назнака о њиховој егзистенцији и обавезности примене независно од домаће колизионе нормe, судској пракси поверен је задатак њихове идентификације. У таквим околностима постоји реална опасност хипертрофирања њиховог значаја захваљујући исувише великом уживљавању домаћих судова властите улоге "бранилаца" домаћег правног поретка.

3. У делу који следи изложићемо резултате упоредног истраживања о заступљености поменутих случајева непокривања решењима о избору меродавног права која су прописна колизионом нормом *lex fori* у ове две државе. Као што ћемо убрзо показати, у том погледу постоје одређене разлике у пракси њихових судова. У правној науци, такође, оне су вероватно настале као плод концепцијских разлика и у самом појму личног статута. Притом не треба сметнути са ума ни чињеницу да је за разлику од француског права у овом домену које је утемељено на одредбама француског грађанског законика, енглеско право по пореклу прецедентно са ригидним ставовима који се веома споро мењају и често су стари и до два столећа.

1. Узвраћање и упућивање (renvoi)

1. Обе државе, иако не у истом обиму и форми, прихватају renvoi у материји личног стања и способности физичких и правних лица. Притом, у праву Француске важи само узвраћање и то, по правилу, у материји правне и пословне способности у домену односа породичног и наследног права. Зато је једном приликом француски суд прихватио узвраћање у вези са (не) способношћу за закључење брака једне американке са домицилом у Француској (Trib. Seine, 19.1.1962.). Има се утисак да се суд притом руководио потребом заштите, јер би остајање код надлежности америчког закона значило немогућност склапања брака за њу. Такође, и у случају оцене способности једне удате жене, иначе држављанке САД, која је имала домицил у Француској, да може продати непокретност у овој земљи без прибављања сагласности њеног мужа (Trib. Pau, 28.7.1904.). Концепт о узвраћању примењен је и у случају оцене меничне способности једног Енглеца чији је актуелни домицил био у Француској када је издао меницу.⁸

2. За разлику од француског права, у међународном приватном праву Енглеске на снази је концепт о тзв. дуплом renvoi. Суштина овог концепта је у томе да ће, приступајући одређивању меродавног права на основу сопствене колизионе норме, енглески судија ставити себе у положај свог страног колеге. Таквим поступком он ће сада следити пут који му трасира колизиона норма права државе које је одређено меродавним на бази његове колизионе норме и уважиће став страног закона како о допустивости, тако и врсти узвраћања.

Употреба renvoi у међународном приватном праву Енглеске у форми тзв. двоструког renvoi у случају R. v. Bretwood Superintendent Reg. of *Mariages*, 1968. довела је до тога да је брачна способност једног Италијана са домицилом у Швајцарској процењивана по италијанском праву, будући да у то време право Италије није уопште познавало установу узвраћања.

3. У неким одлукама енглеских судова узвраћање је било забележено у материји наслеђивања, заправо у погледу оцене тестаментарне способности (и величине нужног дела).⁹ Како се наводи у теорији, ако је узвраћање допуштено у области пословне способности, онда нема ни једног разлога против искључити га у погледу тестаментарне способности једног лица.¹⁰

---

⁸ Н. Р. Glenn, исто, стр. 93.

⁹ Re Annesley, 1826 и Re Ross, 1930

¹⁰ Glenn, , исто, стр. 94.

С обзиром на то да је Апелациони суд Енглеске изричито искључио *genvoi* у области уговорних односа, то је имало за резултат његову непримену и на питање уговорне способности (*Re United Railways of the Havana and Regina Warehouses Ltd*; 1960. Ch 52). На тој линији је и већинско становиште доктрине у овој земљи (Dicey and Morris, Wolf)¹¹.

2. И док се у материји стицања својине на покретним стварима узвраћање прихвата, дотле је овај институт апсолутно искључен при оцени способности за пренос односно стицање власништва на непокретностима (*Bank of Afrika v. Cohen*, 1909., 2 Ch. 129).

2. Јавни поредак

1. У обе државе постоји општа сагласност о употреби јавног поретка против прописа страног личног статута који ограничава брачну способност из верских разлога (Paris, 17.11.1922., као и Civ; 17.11.1962. односно *Scott v. Att. Gen*; 1866. и *Warter*, 1890.) или против страног закона који укида правну и пословну способност у случају проглашења тзв. грађанске смрти (Paris, 9.01.1939. и *Matter of Mercalfes Trusts*, 1864.).

Још је Лорд Mansfield далеке 1772. у случају *Somerset* пресудио да треба ослободити роба који је био задржан у Енглеској, јер је противно домаћем схватању public policy лишавање слободе једног лица. Према неким изворима¹² значај јавног поретка у међународном приватном праву Француске показује се код оцене правних аката који треба да доведу до промене у статусу физичког лица. Слично важи и за Енглеску. Међутим, страни пропис о уговорној способности ретко ће бити отклоњен од примене позивом на домаћи јавни поредак. Због тога се стварни значај овог института у међународном приватном праву ове државе огледа првенствено у контроли страних закона који регулишу брачну способност, као и способност за предузимање правних аката уопште.

2. У прилог томе говоре неке енглеске судске пресуде. Тако је, рецимо, јавни поредак коришћен против страног закона који прописује неспособност за

¹¹ Неки енглески аутори сматрају *genvoi* оправданим када је реч о пословној способности једне телесне покретне ствари у иностранство, јер се у крајњој линији право својине може уживати само ако се испуне услови из *lex rei sitae*.

¹² Glenn, оп. цит., стр. 99

закључење брака оног супруга који је оглашен кривим због развода брака (случај *Scott*, 1866.). Слична је била и пракса Француског правосуђа у том погледу (*Req.*, 27.11.1934.).

У француском праву генерално је предвиђено да сви услови материјалне природе постављени у домаћем праву чине француски јавни поредак уколико се брак склапа у овој држави.¹³ С обзиром на то да овај принцип делује у правцу утврђивања минималних услова за склапање брака у овој држави, може доћи до примене строжијих страних прописа у поређењу са француским. Због тога, нпр., јавни поредак није деловао против примене страног прописа који предвиђа рок од 300 дана од престанка брака да би се утврдила брачност детета (*Paris*, 30.11.1934.). Али је зато сматран као противан француском јавном поретку пропис шпанског права који забрањује закључење брака са разведеним лицем¹⁴.

3. Општи став судске праксе у Енглеској је да домаћи јавни поредак не допушта примену страног прописа који ускраћује вршење права физичком лицу из разлога који су непознати у *lex fori*¹⁵.

Случај *Re Langleys Settlement Trusts*, 1965. представља почетак новог курса енглеског правосуђа у примени ове установе међународног приватног права. У циљу одбијања негативног дејства примене прописа Калифорније, који је забрањивао вршење права из *trusta* лицу са домицилом у овој савезној држави, енглески суд је применом властитог права прогласио ово лице по-словно способним.

Ради спречавања негативног дејства примене страног персоналног закона (домицила), суд се позвао на свој јавни поредак са образложењем да је то његово дискреционо право. Он се, ипак, није ограничио једино на такву констатацију, већ је у образложењу пресуде додао да је калифорнијски закон, који прописује специјални правни режим заштите за физички и ментално хендикепирана лица, у бити казног карактера, пошто лишава лице извесних права (способност).

4. Одбијање енглеског суда да допусти склапање брака у Енглеској лицу које се већ налазило у пуноважном браку, макар да је полигамија била допуштена

---

¹³ *Batiffol: Traité*, II p. 37

¹⁴ *Batiffol, Traité* I, p 462

¹⁵ *Glenn*, оп. цит., стр. 106

његовим личним статутом, није се правдало јавним поретком, као што су то у више наврата чинили француски судови у сличној ситуацији,¹⁶ већ противношћу постојећим прописима домаћег закона (*lex loci celebrationis*).¹⁷ Међутим, у случају *Cheni*, 1965., неупотреба јавног поретка била је пре резултат околности да је било у питању склапање брака у иностраној држави, што одговара концепту о тзв. ублаженом дејству јавног поретка у праву Енглеске., као што је то било учињено нешто раније судском одлуком француског суда у случају *Riviere*, 1958. године.

Јавни поредак био је употребљен у француској судској пракси ако је по страном личном статусу вереника био прописан минимални узраст за склапање брака странаца (*Batiffol, Traité, II, p. 39*). Са друге стране, француски Касациони суд у одлуци од 4.4.1978., био је мишљења да у одсуству изричитог позивања на повреду слободе приликом избора брачног партнера, околност да је отац вренице примио новчани износ на име будућег склапања брака од свог зета, није у опреци са домаћим поимањем јавног поретка у овој материји.

5. Практика у обе државе бележи одређене сличности, али и разлике, у односу на саобразност са домаћим јавним поретком једног специфичног начина престанка брака карактеристичног за земље вашења шеријатског права. Ради се у ствари о једностраној изјави воље мужа датој пред сведоцима или другим овлашћеним лицем (кадија, конзул) да од себе тера жену. Репудијација, као институт права исламских земаља је, према томе, једностран акт мужа који се у дејствима у свему изједначава са разводом брака, независно од тога да ли жена за њу уопште зна и без обзира на њену кривицу за то. И док је у случају таквих једностранних изјава воље на домаћој територији долазило од позивања на домаћи јавни поредак у циљу непризнавања њихових правних учинака (н. пример, Суд Париза, 24.2.1977. или *Familly division*, 11.5.1972. у случају *Radwan*),¹⁸ ако је требало признати само правна дејства истих које су учињене тамо где је то легалан начин престанка брака, јавни поредак се није сматрао погођеним. У питању је, очигледно, тзв. ублажено дејство јавног поретка, о чему је већ раније унеколико било речи.

8. Да извињавајуће непознавање страних прописа о пословној способности може елиминисати опасност од ништавости предузетог правног акта са неспособним странцем (странац је, рецимо, склопио брак, закључио уговор о

¹⁶ Н. пример, *Paris*, 2.2.1956, *J. C. P.*, II, 992.

¹⁷ *Apt*, 1947.

¹⁸ Репудијацију је учинио један Египћанин пред египатским конзулом у Лондону.

зајму, издао меницу, и сл.), потврђено је најпре у пракси француских судова далеке 1861. године у случају *Lizardi*. Тада је француски суд признао као пуноважну меницу који је издао један мексички држављанин који није био пунолетан по свом националном закону, али је то несумњиво био по француским прописима као *lex loci actus*. Када је спор изнет пред суд, будући да се менични дужник позвао на пословну неспособност, француски суд је одбио његов приговор и пресудио у корист домаћег повериоца који није могао знати за његову пословну неспособност. Без обзира на начин на који се ова пресуда објашњава у француској правној науци међународног приватног права¹⁹ односно у пракси домаћег правосуђа,²⁰ да би извињавајућа заблуда (непознавање) у овом случају била од утицаја на важност преузете обавезе странца, нужно је да су уговорни партнери били присутни на домаћој територији у моменту настанка обавезе.

У супротном, тј. ако заблуда није квалификована као извињавајућа, уговорна обавеза сматрала се ништавом. То се, уосталом, и догодило у случају *Chambery*, 29.1.1934. када је француски суд ценио способност удате жене (зајмопримца) швајцарског држављанства по њеном националном закону, док се у улози друге стране по уговору о зајму нашла једна француска банка. Слична је била и реакција суда код оцене пословне способности једног странца да стекне својину на једној непокретности (*Seine*, 5.4.1895.).

9. Према изворима који су нам били доступни, француско право сматра извињавајућим само оно непознавање страног права (страни прописи о пословној способности) код правних послова код којих провера исте представља неуобичајену појаву. Ништа не спречава да се исти принцип примени и код оцене пословне способности једног страног правног лица на домаћој територији. (*Niboyet*).

Правило установљено у случају *Lizardi* примењује се и онда када је неспособност странца утврђена старном суском одлуком (н. пример, Суд Париза, 21.5.1885) када је друга страна из уговора била проглашена распикућом страном судском одлуком. У Енглеској теорија *Lizardi* је унеколико модификована, јер се примењује и у корист странаца који контрахирају са неспособним лицем домаћег држављанства.²¹

¹⁹ По неким ауторима у таквом гесту дужника треба видети деликт, па би примена домаћег права као *lex loci actus* била сасвим умесна.

²⁰ Види *Trib. Seine*, 5.4.1895.

²¹ *Glenn*, исто, стр. 117.

10. Добро је знано да су економски и правни проблеми које изазива пословање страних правних лица у домаћој држави бројни и сложени. Већ из тог разлога начелно подвргавање статуса и способности ових последњих њиховом персоналном статуту није учињено у целости и без изузетака ни у једној од две државе. Захтеви заштите домаће економије, па и шири државни интереси, налажу појачан опрез надлежних власти када се суоче са конкретним испољавањем специјалне пословне способности ових субјеката. У таквом контексту јавни поредак добија улогу крајњег коректора негативних правних ефеката њиховог пословања у односу на темељне принципе правног поретка *lex fori*.

Осим већ споменутих примера национализација страних предузећа и њихове имовине, у којим је долазило до употребе ове установе међународног приватног права, истина под рестриктивним условима и у мањем броју случајева од очекиваног, француски судови изгледа му нису били наклоњени и када је требало оценити услове пословања страних трговачких друштава односно других страних правних лица на територији Француске.

11. Од ретких случајева примене јавног поретка у овој држави наводимо пресуду *Cass.Commercial* од 3.2.1976. када је суд прогласио ништавим, због њеног противљења домаћем *ordre public international*, полагање кауције од стране једног француског трговачког друштва у корист једне бразилске банке, што је имало за последицу трансфер новца у иностранство. Сматрајући да је такав акт био потчињен чл. 4. Уредбе од 24.11.1968., која прописује обавезу претходног прибављања одобрења, суд је поништио овај трансфер из горе наведеног разлога.

Са друге стране, једном другом приликом француски суд се није позвао на свој јавни поредак у циљу непризнавања исплате дуга на банкарски рачун једне стране банке након његовог гашења (*Amiens*, 8.7.1974).

Нисмо пронашли примере коришћења јавног поретка у овој области у праски енглеског правосуђа, иако се у неким пресудама може назрети рефлекс његове примене, као што је то било у већ поменутом случају *Att. Gen. v. Parson*, 1856. када је суд пресудио са стране правно лице не може да стекне непокретности у Енглској ако не испуни захтеве из домаћег права.

3. Изигравање закона (*fraus legis*)

1. За разлику од француског права у којем свесно избегавање закона на који указује домаћа колизиона норма доводи до ништавости таквог акта и резул-

тира накнадном применом *lex fori*, у праву Енглеске, захваљујући ставу доктрине да је способност једног лица подобна за промене у зависности од места предузимања правног акта (*lex loci solitionis*), теорија о *fraus legis* одбачена је. Зато у свим оним случајевима којим међународно приватно право Енглеске прихвата надлежност личног статута (*lex domicilii*), рецимо, за способност располагања покретним стварима, брачну или тестаментарну способност, позив на изигравање закона бескористан је. То проистиче из самог појма домицила физичког лица односно несигурности утврђивања оног његовог елемента који се огледа у намери трајног настањивања у домаћој држави (*animus semper vivendi*).

Одсуство расположења домаћих судова да једном Енглезу признају стицање домицила у иностранству, последица је правне несигурности о којој је реч. Зато и оригиналан концепт енглеског права о тзв. домицилу по пореклу (*domicil of origin*). Сходно томе, ако једно лице домаћег држављанства нема уобичајени (вољни) домицил или се овај не може поуздано утврдити, као његово пребивалиште узима се домицил који је имао његов отац у време његовог рођења.

2. То, међутим, не значи да у пракси није било реакције против покушаја избегавања примене домаћег закона. макар да је до тога дошло и у поступку признања стране судске о разводу брака (нпр. случај *Indyka*, 1967.). Шта више, принципијалност енглеских судова била је видљива и када се домаћи суд успротивио изигравању страног личног статута у погледу брачне способности једног од вереника (*Re v. Brentwood superintendent Registrar of Mariages*)²².

3. Према В. *Audit* *fraus legis*, начелно, могућ је сваки пут када тачка везивања у колизионој норми почива или зависи од воље актера таквог поступка. То је случај како у материји стицања стварних права на покретним добрима, тако и када је реч о личном статусу физичких лица. У првом случају место налажења покретне ствари може бити измештено у страну државу. У другом, у циљу постизања жељеног резултата у једном планираном односу, вољом страна може доћи до промене њиховог држављанства или домицила²³.

4. Од такве појаве нису имуни ни статусни односи правних лица, при чему задобијање националности помоћу места оснивања или утврђивањем седишта у статуту правног лица у том погледу, више иде на руку онима који су приликом оснивања правног лица имали фрудалозне мотиве, него што је то

²² Glenn, исто, стр. 122. То је био повод *Gravesonu* да устврди да је овим случајем пракса у Енглеској прихватила концепт забране изигравања закона.

²³ В. *Audit*: *Fraus legis en droit international privé*, Paris, Dalloz, 1974.

случај када се његова национална припадност одређује према месту његовог главног седишта или с обзиром на то ко врши ефективну контролу над радом истог. Зато, државе које прихватају један од прва два критеријума примењују посебне мере и прописе *lex fori* ради заштите виталних интереса њихове економије. Каткад они имају карактер њиховог јавног поретка, иако врло често носе назив тзв. полицијских закона.

4. Закони полиције и закони непосредне примене

1. Ова врста прописа предвиђена је у Француској у члану 3 ст. 1 Грађанског законика. У енглеском праву карактер ових закона имају одредбе *lex fori* у области заштите и обештећења радника услед повреде на раду који се обављао у Енглеској. Због тога ће уместо надлежности *lex contractus* уговор о раду бири уређен енглеским правом као *lex loci laboris* (*lex fori*). Како се истиче у терорији, у Енглеској готово да није ни било објављених пресуда о томе, а разлог за то види се у чињеници да је надлежност енглеског права, углавном, обезбеђена потчињавањем способности закону државе предузимање правног акта, а не личном статусу у ужем смислу²⁴.

Демаркациона линија између закона полиције и закона нужне примене није прецизно одређена у Француској. Зато неки аутори под првим разумеју примену *lex fori* у случајевима административне интервенције државних органа ради остваривања социјалних циљева. То тумачење најближе је изворном појму полицијских закона, иако је судска пракса у том смислу отишла још даље, о чему ће касније бити речи.

2. Генерално узев, закони нужне примене на унилатералан начин решавају проблем избора меродавног права искључујући из функције домаћу колизиону норму за конфликтну ситуацију. Они штите врховне интересе домаће државе, док установа јавни поредак штити мање битне интересе²⁵. Прилично често закони нужне примене термилошки се изједначавају са законима полиције.

Карактер ових закона у међународном приватном праву Француске имају норме домаћег права о правилима за вршење јавних служби, као и оних професија које су због својег карактера ризичне како за вршиоце, тако и за кли-

²⁴ Glenn, исто, стр. 123.

²⁵ Т. Рајчевић: Закони обавезне примене и јавни поредак у међународном приватном праву, Страни правни живот, 1998., стр. 90,100.

јенте. У њима се прописују строги услови везани за њихову психо-физичку способност. Да је заиста тако потврђује одлука Trib. Scinc, 28.05.1964. која је донета поводом случаја *Möler*. Споран је био узраст једног странца који је поднео захтев за ангажовање у Легији странаца. Уместо његовог *lex nationalis*, суд је применио француски закон пошавши од тога да се ради о правном акту јавноправног карактера, а не о проблему пословне способности. На тај начин потпуно је игнорисано решење француске колизионе норме са образложењем да је у питању правило о организацији одбране земље, те да је примена *lex fori* једино могућа у том случају.

3. Постоји општа сагласност да је способност малолетног странца или удате жене страног држављанства да се обавезу уговором о раду уређена *lex fori*, под условом да се рад врши у Француској. Обрнуто, закључење уговора о раду у иностранству, макар да се он треба да се обавља у Француској, нема за последицу примену француског закона. У том случају реafirмише се надлежност личног статута радника, исто као и када је уговор о раду закључен у Француској, а посао треба да се обави у другој држави.

Нарочито треба подвући да примена *lex fori* на уговор о раду који се извршава у Француској важи и када је странац неспособан за радно ангажовање по *lex fori*. Ово зато што се желе заштитити прописи о запошљавању који важе на домаћем тржишту радне снаге²⁶.

Примена *lex fori* у Енглеској у оваквим случајевима чини се на бази околности да се по законима ове земље проблем пословне способности регулише статутом који чини право које је у најближој вези са уговором (*proper law of the contract*).

4. О специјалној пословној способности страног правног лица у обе државе већ је било говора. Подсећамо да поред начелне примене *lex personalis* истог, обавезно треба рачунати са применом прописа *lex fori* рестриктивног карактера који су донети управо за такве ситуације. Но, примена ових материјалних прописа ни у једној, ни у другој држави, не може да доведе до признавања способности страном правном лицу ако оно то није било по властитом личном статусу. Док у праву Француске ови закони имају својство

---

²⁶ Али када је реч о способности једног лица да се у француској бави ржтрговином важи његов лични статут (Glenn исто, стр. 128.).

полицијских закона, дотле се у праву Енглеске исти ефекат постиже кумулацијом личног статута правног лица и *lex loci actus*²⁷.

5. Већ је раније било говора о обавези страног правног лица да прибави дозволу у случају наслеђивања покретне имовине у француској, као и у случају да до исте дођу на основу поклона или легата. Надлежност за то у Француској припада влади према чл. 910 Грађанског законика (Rouen, 26.07.1949.). Слично је решење и у праву и пракси Енглеске²⁸.

Карактер полицијских закона у овој земљи имају и одредбе које се тичу образовања и заштите малолетних странаца. Такође, и они који регулишу одузимање очинске власти једном лицу, као и мере смештаја душевних болесника у медицинске установе у циљу лечења.

6. У закључку о суштини закона нужне примене послужимо се дефиницијом коју је јео томе дао Ph. Francescakis. За њега то су прописи *lex fori* чија је примена нужна ради очувања политичке, друштвене и економске организације државе. Из тога се да закључити да су то првенствено закони јавноправног карактера. С обзиром да није могуће утврдити мерила помоћу којих би се са релативном прецизношћу могла дефинисати садржина закона нужне примене, тај задатак у свакој, па и у ове две државе, обављају судови.

Нема сумње да карактер ових закона имају и прописи о правном режиму непокретности на домаћу територији. Пошто се ради о делу државне територије, који поред економског, често има и велики стратешки значај, то је незамислива примена било ког другог (страног) закона, осим закона државе у којој се непокретност налази. Ово правило примењује се и код наслеђивања непокретности, чак и у оним земљама које практикују надлежност личног статута оставиоца за читаву заоставштину, уколико сртрани закон оставиоца познаје надлежност *lex rei sitae*. Стога, без обзира на начелно подвргавање заоставштине поменутом закону у целини, сигурно је да у сукобу овог принципа и суверености државе ситуса непокретности, превагу добија овај други. До одступања, разуме се, долази и у случају изричите противне одредбе садржане у двостраном уговору која има реципрочно дејство.

²⁷ Glenn, исто стр. 129.

²⁸ Trib. Seine, 14.11.1936. приликом наслеђивања покретности од стране једног аустријског правног лица, при чему је оставилац био Аустријанац са домицилом у Аустрији, када је суд применио властито право, а не закон домицила оставиоца.

5. Признање страних статусних одлука

1. Нема сумње да су стране статусне одлуке биле врло чест објекат интересовања и правне науке и судске праксе у овим државама. Генерелно узевши, правни режим њиховог признања у њима има одлике олакшаног признања као што је то, уосталом, тренд у свету. Због тога се ова врста страних судских одлука признаје без спровођења формалног поступка егзекутуре којем се редовно подвргавају остале стране судске одлуке. Тај систем признања познат је под називом признање *de plano*.

Без излагања и детаљније анализе појединих услова који се за то траже у Француској и Енглеској, констатујмо само да постоје одређене разлике између њих. Оне се тичу, како оцене тзв, индиректне надлежности суда који их је донео, тако и у погледу њихове садржинске стране односно њихове компатибилности са домаћим јавним поретком., што је и нормално с обзиром на оригиналност и специфичност једног односно другог правног система, као и на различит утицај и улогу судске праксе у свакој од њих.

2. Зајдничко обема државама јесте што прихватају (признају) стране статусне одлуке као такве уколико су пуноважно донете у страниој земљи, а не односе се на принуду над личношћу или извршење на имовини. Страна у чију је корист таква одлука није у обавези да се за њено признање обраћа надлежном суду у Француској, као што није потребно подносити нову тужбу (на бази стране статусне одлуке) енглеском суду или подврћи је систему регистрације у овој земљи. Сходно условима предвиђеним у *Foreign Judgments (Reciprocal Enforcement) Act* оз 1933. године.

Иако у начелу полазе од домицила странака као одлучне околности за оцену тзв. индиректне судске надлежности страног суда, енглески судови ће признати и оне стране одлуке које су изречене на бази критеријума држављанства лица у питању (рецимо, малолетног странца), али зато неће моћи да буду основ да се на бази њих наложе и спроведу мере заштите овог лица уколико је оно одсутно и нема имовину на територији суда.²⁹

У односу на остале статусне одлуке, поред тога, захтева се да је надлежни суд у страниој земљи био према свим околностима *natural forum*. Под тим се подразумева да је овај, с обзиром на однос према туженом и тужиоцу, као и

---

²⁹ Glenn, исто, стр. 84., фусн. 27.

конкретном спору који му је поверен на одлучивање, био најпованији за одлучивање (тзв. *forum conveniens*).

3. У односу на меритум спорне ствари француско право захтева поштовање решења из сопствене колизионе нормe (*lex nationalis*) од суда у страниој држави. Отуд се дуго времена нису признавале стране судске одлуке ако је било примењено неко друго право. Међутим, ово стање је промењено захваљујући судској пракси која је постала свесна строгости овог принципа, па је признавала стране статусне одлуке уколико је примењено право по својим решењима било осетно подударно са француским у конкретном случају (тзв. принцип еквивалентности). На тај начин значајно је порастао број признатих пресуда у овој земљи.³⁰

Енглеско право, међутим, уопште не поставља овај услов. Што се тиче праксе енглеских судова у овој материји треба подсетити да су због издвајања способности из појма личног статута шансе за признање ових одлука (са изузетком бракоразводних) веома мале, чак и онада када су биле у пуном складу са личним статутом (*lex domicilii*) оних чији је статус на тај начин био регулисан.³¹

4. Иако у Француској стране статусне одлуке имају исто правно дејство као и домаће, уз резерву да се не смеју тицати принуде над личношћу или њеном имовином, (Req., 3.3.1930.), овлашћења старатеља утврђена страном судском одлуком не морају бити аутоматски призната. Уместо тога, нужно је претходно добити егзекватуру за исту. Но, ако је неспособност странца утврђена страном одлуком, она ће бити призната и произвести исто правно дејство и у Француској.³² Међутим, без егзекватуре се имају признати оне стране одлуке којим је извршена еманципација једног лица путем закључења брака.

У Енглеској могућност признања обављања функције старатеља једног странца добрим делом зависи од оцене суда.

³⁰ Н. пример, Tribunal de grande instance Seine, 17.5.1961.

³¹ Тако, рецимо, Dicey & Morris наводе да ће таква одлука бити призната у односу на престанак неспособности бившег брачног друга у погледу могућности за склапање новог брака. Види од ових аутора Private International Law, str. 334.

³² Тако је Суд Париза у одлуци од 21.5.1885. признао неспособност странца која је резултирала из његовог проглашења за расипника.

5. Стране бракоразводне одлуке су најчеште биле предмет признања пред судовима две државе. Различит је, међутим, био њихов однос према поимању садржине јавног поретка и његовом супротстављању њиховом признању. Као што смо на одговарајућем месту показали, постоји занчајна подударност судске праксе када је требало реаговати на забрану склапања брака између лица различите боје коже или вере. Таква је била реакција француског суда на поништај брака који је био склопљен у Француској између једног Мароканца и једне Францускиње због тога што није поштована религиозна церемонија приликом његовог склапања.

Иста је била судска енглеског суда у случају *Lepre*, 1965.

6. Од једног броја страних одлука којим је било утврђено очинство детета, француски судови су једнодушно према њима имали благонаклон став, мада се домаћи *ordre public* супротстављао признању истог ако је то било учињено актом ванбрачног оца који је учињен у Француској. Са друге стране, детету рођеном из инцеста или браколомством, није признаван статус законитог детета позивом на домаћи јавни поредак (*Francescakis*). Одлуком француског суда ид 1.3.1977. одбијено је признање једној страни судској одлуци у којој је применом страног закона постављена хипотеза да је отац детета муж његове мајке, иако је било непобитно утврђено да су они одвојено живели у време зачећа детета.³³

Из неких примера види се да се француски јавни поредак није користио ни у случају усвојења једног француског детета од стране једног енглеског брачног пара, мада енглеско право у том моменту није познавало установу усвојења (Суд Париза, 8.12.1977). Неће, ипак, доћи до признања усвојења ако је енглески суд установио да су његови циљеви у датом случају неспојиви са сврхом ове установе у домаћем законодавству. Зато је у случају *Re A.*, 1963. одбијено признање стране судске одлуке којом је извршено усвојење једног француског детета, пошто је суд посумњао да је до тога дошло у циљу добијања енглеског држављанства.

7. Као што се право на брак третира као опште и природно право човека, тако би требало поступати и са могућношћу развода брака. Зато би било противно домаћем јавном поретку ако страном меродавном праву не познаје ову

---

³³ Види М. Рочкомановић: Јавни поредак у међународном приватном праву, монографија, Ниш, 1988, стр. 65.

установу. То једнако важи и онда када је француски суд 16.5.1952. констатовао да околност што италијански закон не познаје установу развода, али прихвата могућност раставе, није у опречи са домаћим јавним поретком. Исто образложење дато је и у одлуци француског суда од 10.7.1979. у односу на примену шпанског закона који, такође, својевремено није познавао развод.

Француски јавни поредак делује против престанка брака једностраном изјавом мужа (репудијум) која је дата на домаћој територији лицу које је у смислу шеријатског права овлашћено за њен пријем. Истоветна је била и пракса енглеских судова након 1971. године када је донет Recognition of Foreign Divorces and Legal Separation Act.³⁴ У одбијању признања оваквих аката као противних домаћем јавном поретку прећутно је садржан став о забрани било каквог облика јурisdикције која би конкурисал домаћем правосуђу у оваквим стварима.

III. Закључне напомене

1. Упоредни преглед и анализа законских решења и ставова судске праксе у Француској и Енглеској показује да међу њима има више разлика, него сличности у третирању проблема који је био предмет нашег интересовања. Генерално узевши, то је уочљиво како у самом поимању личног статута, тако и у третирању обима његовог дејства. Одређене дивергенције јављају се и када је реч о одступању од примене овог закона које налажу заштита домаћег јавног поретка или употреба института *renvoi*.

2. Полазна разлика између њих тиче се околности да је лични статут физичких лица у Француској његов национални закон, док је у енглеском праву то *lex domicilii*. За разлику од француског права у којем овај статут обухвата укупност личног статуса (стање и способност), у Енглеској из појма лични статут искључено је питање пословне способности за предузимање правних аката имовинског карактера, за које је надлежан *lex loci actus*. Примена овог закона у међународном приватном праву Француске међутим, није сасвим непозната : он се примењује на оцену способности странаца који на домаћој територији предузимају какву уговорну обавезу према домаћим држављанима, а неспособни су за то у смислу свог персоналног статута који установљава вишу старосну границу пословне способности (случај *Lizardi*).

³⁴ Family Division, 11, 5, 1972.

Притом, такво одступање у Француској добија карактер националног протекционизма, будући да важи једино ако је друга страна домаћи држављанин.

3. Критеријум држављанства код примене права у овој материји у Француској базира на одредбама грађанског законика. То правило у принципу важи и за оцену тзв. индиректне надлежностзи страног суда чију олдуку треба признати у овој држави. Енглеско право притом, пак, усваја критеријум домицила. Но, приликом признавања страних статусних одлука у Енглеској критеријум држављанства није сасвим занемарен, јер ће домаћи судови уважити надлежност страног суда, н. пример, ако је страном одлуком наложена мера заштите страног малолетника. Сасвим супротан биће њихов став ако је страном одлуком наређена примена заштитних мера у односу на умоболног странца или оном ко на територији страног суда нема имовину.

Постоје, међутим, ситуације у којим од дискреционе оцене суда зависи судбина стране одлуке у којој је именован старатељ који треба да обави своју мисију на домаћој територији. Исти такви случајеви пред француским судовима не изазивају никаку дилему, јер се признаје именовање старатеља страном судском одлуком.

4. Значајан је и обим примене *lex fori* у овој области. До тога долази употребом института узвраћања код личних, брачних и наследних односа, али и онда када то налаже потреба заштите врховних интереса домаће државе (закони полиције и закони нужне примене) или одбрана основних правних и моралних принципа и стандарда локалне средине (јавни поредак).

Притом, пресудну улогу у извршењу тог задатка имају национални судови. Њихова пракса показује, сасвим извесно, значајно јединство у гледању на многа питања везана за статус физичких и правних лица. То потврђује тезу да без обзира на одређене, чак принципијелне, разлике у обема државама у овој материји, постоји заједничка свест о потреби очувања оних правних и етичких принципа који су, будући универзалне вредности, усвојени од стране огромног броја држава у свету као истински међународни јавни поредак.

Milorad Ročkomanović, LL.D

Full Professor

THE STATUS AND CAPACITY OF NATURAL AND LEGAL PERSONS IN FRENCH AND ENGLISH PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Summary

The topic of this article is the question of applicable law pertaining to the status of natural and legal persons in the Private International Law in France and England. The analysis of legal provisions and judicial practice in France and England on the subject matter of personal status and capacity of natural and legal persons discloses some similarities as well as significant differences. The distinctions are apparent not only in defining the term »personal statute« and understanding the scope of its applicability but also regarding the departure from the proclaimed solutions and the principle of employing the applicable law, whether it has been initiated by the need to protect the national public order or an issue of protecting other *lex fori* imperatives which are materialized in the so-called acts of mandatory application. On the other hand, both of the countries have recorded the use of the institute of *renvoi* on the matter of personal, status and hereditary relations (particularly related to the business capacity of instituting them), but acknowledged a different form of *renvoi*.

Some apparent differences regard the disposition of the courts of either country to recognize some types of status decisions adjudicated abroad. Generally speaking, French courts show a greater degree of »tolerance« in comparison to the English courts whose opinions are sometimes based on a discretionary decision of the domestic court; this additionally jeopardizes the legal security and the prospects of the person seeking recognition of such a decision (for example, a foreign decision on appointing a guardian).

Key words: *personal status and capacity, natural and legal persons, applicable law, court of competent jurisdiction, recognition of foreign status decisions.*

